

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Tertiu[m] quo ira sit capitale vicium et de filiabus eius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Preceptum V

Cap. III

re: s: ex nali cōplexione frascētis pō
nemiret q: forte multū esset choleric: et
debilis, vñ infirm: et alias nimis cho
lera infectus posset esse p̄ctim ventale.
nisi tūc debilitas vel motus colere in
ordinata accēsionē ire causans ex cul
pa mortali pueniret, puta ex nimia
ebrietate vel gula, vñ aliq: hmoi, vñ ihe
mot: inordinat: ire intatū frascētē in
flāmaret q: a charitate dei vel p̄ximis
caderet.

Capitulum. iii.

AObstatur hic p̄mo. quō ira sit
capitale viciu. Rn. Tho. ii. ii.
vbi p̄us. Ira dī viciū capitale.
eo q: multa vicia ex ea oriunt. Tuz ex
parte obiecti. qd̄ multū hz de rōne ap
petitus. inq̄tuz sc̄yndicta appetit s̄b
rōne iusti et honesti. qd̄ sua dignitate
allicit. Obiectū em̄ seu cā p̄ma offis
ire in nob̄ ē appetit: vindicē sub appa
rēta. vel existēta. vt si aliqs nob̄ inru
lit iniustaz aliqd̄ iurū. vel p̄cipēdit
nos p̄p̄ q: merito sit vindicta sibi infli
gēda. Tum etiā q: ira ex suo impetu
mentē hz p̄cipitare ad inordinata q̄s
agēda. **I**o glo. sup illo Prover. xxix.
Hir tracūdus puocat ricas. Janua
inq̄tū p̄ oīm ē tracūdla. q: clausa.
virtutib: intrinsec: dabit qes. q: apta
ad oē facit: armabī anim: . Ira em̄
dī janua vicioꝝ. p̄ accidēs qd̄ remo
uedo videlz phibēs. i. impediēdo in
dicium rōnis q: qd̄ hō trahit a malis.
HDirecte aut̄ et q: se ē cā alioꝝ specia
lum vitorū q: dicunt filie ei: . Et fīm
Greg. xxxi. moral. sunt sex. duo i cor
de tria i ore. evnū in facto. Pria filia ē
indignatio. q: hō illū p̄tra quē frascē
reputat indignū vt sibi qd̄ tale fecerit
qd̄ videſt esse qdā vīlipēſto. simo qdām
cōtempius p̄ximī. Hcda ē tumor mē
tis. vt cū frascēs replet anīmū suū di
uersis cogitationib: amaris. qb: apō
se aliqs cogitat diuersas vīas se vīndi

cādī. et hz multisplex p̄positū alteri no
cedi. Et hmoi sunt magna p̄ctā. q: nō
soli in actu exteriori p̄ctū est. hz ma
gīs in voluntate etiā si nō implex ad ex
tra q: opus. Tertia ē clamor. q: est inor
dinata et cōfusa locutio q: aliquis q: ad
modū loquēdi exteriō demonstrat irā
suā. Quarta est blasphemia cuiꝝ sunt
tres spēs. vt dictū fuit in scđo fcepto.
Quinta est p̄umelia. cum quis ex ira
prumpit i vība opprobriosa et iuriō
sa. q: sunt 5 p̄ximū. Et hz sit frequenter
ex ira. q: cū ira sit appetit: vindicē. et
nulla vindicta sit irato ita p̄mpia sic
cōumelia. tō in eā statim prūpt. Est
em̄ cōumelia p̄ile. cū q̄s manifeste
et cōtra honore alterius dicit sibi dese
ritū suū soli aut corā alijs. Et est ma
ior cōumelia cū quis corā multis de
cit alij defecrū suū. eo q: p̄ hoc ma
gis dānficat in honore aut reverētia
sibi ab alijs impēdēda. P̄tēst tamē
etiā dici cōumelia. cum sibi soli di
cit inq̄tuz sc̄z ille qui loquīs cōtrā au
diens reverētiam agit quē videſt vi
lipēdere et hoc q: manifeste verba cō
tra eum p̄fert. Et sumunt quandoq: p̄
pro codē. cōvītū. cōumelia. et impro
perū. Exemplū. cum q̄s dicit. Tū
es filius meretricis. fur. miser. vel filē
vel cum aliquid alteri impropereat q:
in paupertate eius sibi plura dederit
fin illud Eccl. xx. Exigua dabit. et ml̄
ta improperebit. **O**bī fīm Tho. ii.
. ii. q. lxxii. Notandū. q: quādo inten
tio. p̄ferētes contra aliquē cōvītū aut
p̄umelia ad hz fīrt vt p̄ vība q: p̄fert al
teri: honore miniat. tūc ē p̄ctū mor
tale. nō min: q: furū aut rapina. Qd̄
em̄ minus hō amat suū honorē q: re
possessam. Unde christus illō voluit
Matth. v. Qui dixerit fratrl suo fa
tue. reus erit gehennē ignis. Si quis
vō altī vībū letis p̄nit̄ aut p̄umelle
dixerit. nō aio dehonordi hz ex aniſe

ristete autem ex levi fra. fine firmo pposi-
to aliquem dehonorandi. si forte vult
ipm levit e modicū contristare. nūc pōt
esse veniale. Si quis hō alteri dixerit
verbū puitū nō animo dehonorādi. si
pter correctionē. nūc pōt eē sine pec-
cato. sialias sit bene circumstatiōnatus.
Sic em̄ līctū est aliquē sibi sublectū
verberare aut in reb⁹ dānificare causā
discipline. sic t̄ verbū ei cōqūtiosuz cā
discipliue dicere. **S**ic xps. **L**uc. xxiiij.
vocat duos d̄ discipulis tardos et stu-
los. Et apls. **G**al. iij. discipulos suos
vocat insensatos et stułos. **D**icit tam ē
btus **A**ug. in finone dñi in monte. q̄
raro et ex magna necessitate sūt bñdī
obligationes exhibēde. in qbus nō
vt nobis si dñio seruak instigem⁹. **A**d
dit **T**ho. q̄ in vñ talium verbor̄ ma-
gna discretio seruāda ē necessario. vt
videlicet quis talib⁹ vbiſ cauteſ mo-
derate viae in correctiōe et alias. quia
posset eē tam grāne puitū q̄ incau-
telā plātu auferret honore eius cōtra
quē pferē. et nūc posset homo peccare
mortaliſter. etiā si nō intenderet deho-
norationē. **S**cūt etiā. si q̄s aliū ex lu-
do incaute pūcīes grauiſter ledat. nō
careculpa. **S**exta filia est r̄x̄a. q̄ quā
intelligunt̄ oia nocturnē q̄ ex ira p-
pūmis inferant̄ exteriōi facto. sine in-
corpe sive i rebus. qđ mltipli fit vt cō
stat. pt̄z iſiḡ quātis malis irat⁹ pateat
pater etiā q̄ in pñtēdo nō sufficit dice
re acius et vba exteri⁹ plāta et pcepta
h̄ oponeit etiā interiōra graula pñtēri
et plangere. **D**ubitas scđo quot snt
species ire. **A**n. **I**m **T**ho. ii. q̄ vbi pñs
q̄ **H**umbert⁹ in expositione regule
beati Augus. et pñm. liij. **E**th. q̄ tres.
Nā ea q̄ dñis **M**arth. v. ponit sūt gra-
dus ire. vi dictū ē i alio capi. **E**st pñma
spēs. ire acuta. scđa amara. tercia diffi-
cile. **D**am. li. q̄. vocat eas. felleam. ma-
niam et furorē. **S**ecundū pñma qđa acuti-

sant. qđq̄snt ad originē. vt q̄ nūm
cito irascunt̄ ex causa qlibet leti. **T**a-
les si cito irascunt̄ et cito veniā petunt
sunt sicut aqua q̄ cito caleſcit et statim
frigescit. qđ est minus malū. h̄i nō sūt
meliores ppter ire frequētiā. cum ois
hō debeat eē tardas ad irā. **J**ocobi. i.
si ppter celerē satissimōē. cito em̄ cul
pālū recognoscūt. **I**tē sicut signū ē
bone cōplexionis se cito purgari a su-
dumentē iſimilitate. Ita est signū bo-
ne consciētē. se stativē petūtē mū-
dere. **I**tē delicta sunt tanto granitora.
quāto dñt̄ tenet̄ aia. ergo a pñrario-
tāto letiora quāto etiā eā dimitit̄
Est q̄ pñma spēs leal⁹ pñt̄. **T**ū q̄ ea
moti culpā lñā etiā cognoscūt. **T**ū
cito se purgāt ab illa iuria. **T**um etiā
q̄ in iugis in alterū cōmissam nō plō-
gant. **D**e secūda specie sunt amari **E**
quoz̄ tra multo tēpore durat manet
In qbus tristitia diffiſculteſ absorbē-
nisi diutinatē tēpore. q̄ nō prumpit
ad extētora signa iracudie. **T**ales tar-
dūs irascunt̄. et ad veniā petendā tar-
dūs inclinantur. illes ferro qđ tarde
ignescit et diffiſcalter infriſidat. quod
petūt̄ est. **T**ales tripliciſ peccāt̄. **P**ri-
mo quo ad proximū. q̄ post offensas
charitatē fraternalē quā turbauerūt dif-
ferunt̄ repare. **S**ecundo in se. q̄ satissi-
mōē salutis sue necessariā pñrahunt
facere. **T**ertio in deū q̄ iraz dei cōtra
se exortā occasione offensē cōmisse in
seruū suū cōtemnūt placare. **T**ales
tripliciſ laborat̄ vleſio. **Q**uo ad pñmū
accidie. q̄ tardū ad bonū. **Q**uo ad se-
cundū ire q̄ nōdūm in eis sedata est.
Et quo ad tertiu ſupbie. q̄ ex ſupbia
pcedit q̄ ledēs ſatiffacere dedigunt̄.
Hoc tripliciſ ſunculo collo ei⁹ appē-
ſo i barat̄ mergit̄ amar⁹. **Q**uo ſp̄s.
Dirumpam⁹ vñcula eoz. et pñciam⁹
a nobis iugū ipſoz. **D**e tertia specie
sunt diffiſiles q̄ ſta obſtruati ſunt q̄ nō

Preceptum V

di minūt desiderium vñdicare nisi puniantur. Tales nūq̄ volūt petere veniā. siles lapidi albeton. de q̄ dicit Ang. In de ciui. del q̄ semel accēsus nunq̄ extinguit. Hos tres gradus Ang. posuit in regla dices. Melior aut̄ est qui tñq̄ ira lepe tempte. si veniā impe- trare festiat ut ei dimittat cui se agno- scit fecisse iurā q̄ qui tard⁹ irascit et adveniā p̄terendā tard⁹ inclinat. Qui aut̄ nunq̄ vult petere veniā sine cā est in monasterio erā si inde nō p̄sciat.

F Quādo aut̄ ille tres sp̄es sunt p̄ctā mortalitā. H̄i. qđam doctor. In eo ca- su vbi acuti q̄ min⁹ sunt mali peccant mortaliter. nō est dubiu amaros et dif- ficles peccare mortalit̄. et rāto q̄mori- ream. quāro peiores sunt i morib⁹. si- ne motus ire ipsoꝝ si ex iniusta vñ- dicta desiderata. v̄l illata. v̄l ex inordi- nato mō irascēdi. Et hoc p̄tꝝ q̄ Ang. In regula. q̄ tra acutop̄ in graui⁹ cre- scit in odiū. et int̄atu reatus ei⁹ aggra- uat q̄ facit trabē o festuca. et facit aiaꝝ homicidā. Qui em̄ odit frātē suū ho- micida est. i. Job. lxx. In difficili⁹ er- go quoꝝ tra nō cessat donec iuste pu- niant. patet q̄ tra sem̄ p̄ctū mona- le. nīl vñdicta illata esset iniusta ini- ria. Sicur si q̄s modicū d̄ iuue v̄l gut- tam aque sup aliquē p̄scere. vel p̄ne- rū aliquē indebito ꝑ capillos traheret. In amaros aut̄ q̄ tra auertit in odiū. Em̄ reatus suū trahit i specie p̄cti mor- talis. In acutis tamē appetitas vñ- dicta indebito possit indebetar⁹ esse et preuenire iudiciū rōnis. q̄b̄ in alijs nunq̄ vel rarissime cōtingere posset.

G Dubitatur tertio. Q̄ tra sit licitac meritoria. H̄i. Tho. vbi p̄us fm̄ bea- tum Grego. in moral. Duplex est tra- via vocat̄ tra p̄ vñciū. de q̄ p̄us dictū est. Alia p̄ celuz. cum q̄s ex amore vel p̄ximi. aut̄ iusticie irascit p̄ctō xp̄ilo- eat p̄ximi. et appetit yñdictā sustam-

Cap. III

sc̄ in eū q̄ peccat̄. et tantā q̄hātā de- meruit. et fm̄ ordinē iusticie. ad hono- rem vel. et modo debito. et tali tra non̄ solū licitū est. Imo expediēs et debi- tu aliquā vti. vt p̄z q̄ Cryso. sup̄ Math. dīcēte. Qui sine causa irascitur reus erit. qui vo cū causa nō erit reus. Hā si tra non̄ fuerit. nec doctrina proficit nec iudicia stant. nec crimia cōpescit. Itaq; qui cñz causa nō irascit peccat. Patētā em̄ irōnabiliſ. vicia semi- nat. et negligētā notrit. et nō solū ma- los h̄ et bonos iunitat ad malū. Item Greg. v. moral. Si nulla tra ex virtu- te surgeret dñiū a iaduerstionis impe- tū p̄ gladiū phinees nō placass̄. Hāc tra quā Belli nō habuit in se et i suis. grauitate punitus fuit. De hac tra tra- dit P̄. Irascim̄ et nolite p̄ccare. Qd̄ quidā male solū intelligit sibi ip̄l irascit licitū fore. sed si primos vñnos amare p̄cipit̄. restarit sic. p̄ximop̄ erratib⁹ si n̄m̄ vñcūs irascamur. hec sententia liter. Grego. Iacē dīc̄ Testo. .lvi. 2. llii. ethi. Sic Exo. x. cū loquere- tur Moyses pharaōi et ille noluit au- dire. existit a pharaone iratus nimis. Sic etiā Exo. xxvii. cū phiberet Mo- yes ne vñcū mane fueret māna israeli- te. Illis in mane seruātib⁹ et mane sca- turiente verrib⁹ tra⁹ est Moyses ꝑ eos. Sic vñdēs vitulū et choros iratus proiec̄it de mansib⁹ tabulas decalogi Exo. xxxix. Simile o eodē Moysē le- git Leuit. x. Et Numeri. xvii. Sic xps Marci. lxi. cum circūspexisset dñs cū tra iudeos qui obseruabāt eū p̄rista- tas est sup̄ ecceitate cordis eop̄. **H**u- bitat q̄rto. q̄ si licitū sit vñ tra. H̄i. fm̄ Greg. v. moral. q̄ duplex ē tra. Una rōne p̄uenies. vt paruit in scđo p̄nci- palis vñcū ad quartū graduz inclusiue. Allia est rōne. stupple. rectā subsequēs. Hāt ḡ tres regle. Prima. Hō nō de- bet vñ tra rōne p̄ueniente. h̄ q̄statim

pcipit eam. debet ei resistere totaliter
excludēdo. nec aliquā penā inferat q.
usq; anīm⁹ totaliter quiescar. Hō est.
qr̄ ira rōnem pueniens trahit rōnem
a sua rectitudine. vñ habet rōnez ma-
li. Ira em deliberationē rōnis puen-
iens cecat rōne vt vindictet inturta illa
tam que non est iniuria. vel maiorez
q̄ sit. et sic in alia vicia ira p̄cipitat.
Hecūda regula. Ira rōnem sequēte ē
aliquā vtendū. Exempli grā. Quādo
homo pfecte cognoscit pctm alterius
fm oēs circūstantias et quiete et inte-
gre deliberant d salubrī pena et vindi-
cta p illo pctō infligenda. attamē ad-
buc se pcipit homo timenē aut negli-
gentē in exeqnēdo dictatā penā. tunc
assumere pōt irā tantā quantā potest
regere rōne ideo vt exequat mēl⁹ p-
dictā penā. Hec em aliquā locū habet
in iudice respectu rei publice. In ma-
gistro respectu scholaris. In dñio re-
spectu serui. In plato respectu subdī-
ti. Et in viro respectu uxoris. Hō dicit
est vt dīc Tho. vbi supra. qr̄ passlo ire
sicut et oēs alijs motus appetit⁹ sensiti-
vū ad hoc dati sunt vt homo p̄mpti⁹
exequat illud qđ rō dicit. alloqñ fra-
stra esset in homīe appetit⁹ sensitivū.
Extra p̄dictos aut̄ casus nūq̄ vtendū
est ira. qr̄ nihil pdest ira alias h̄ obest
plurimū. in multa mala p̄cipitado fa-
cilliter. Tertia regula est. Q̄uis ira p-
dicto mō assumit possit cūm delibera-
tione p instrumēto virtutis et eius ad
lutorio. illud nō expedit oībus bo-
minib⁹ indifferēter. Hō quidē impse-
ctis s̄q sed pfectis. Hō est. quis nō oēs
pter difficultatē boni vīlus ire sciret
cā regerē rōne. et oīliū et alia vicia na-
ta ecēt ira generare. nō aut̄ sic in hoīb⁹
virtute pfectis. Simile ē in medicina-
libus. Nam aliqua medicinalia licita
sunt perito medico adhibere q̄ scit mo-
dificare ea que p̄fībenē imperito.

Dia p̄dicta pbanc entoritate. exē-
plis et rōne. entoritate bti Grego. v.
moral. dicens. Cum anim⁹ p celū mo-
uetur. curandū summōpe est. ne hec
cadē ira q̄ p instrumēto virtutis assu-
mis. mēti dñcf. nec q̄si dñia heat. h̄ q̄st
ancilla ad obsequiū pparata a rōni
tergo nunq̄ recedat. Tūc em̄ robusti-
us p̄tra vicia erigī. cū subdīta rōni fa-
mulat. nā quātūlibet ira ex celo recti-
tudinis surgat. si imoderata mentē vi-
cerit rōni p̄tīns seruire cōtemnit. Et
rāto se impudētias dilatat. quāto im-
patiētē viciū virtutē p̄tit. Exēplis
phorō illa patēt. Nāt dīc Valerius
li. xj. Archita maḡ p̄tagore et Pla-
tonis villīco suo frāns. Humplices
inquit a tesupplīciū nīsi frāns essem
Maluit em̄ impunitū relinqre q̄ p̄p-
frā graui⁹ iusto punire. Sic socrates
vt dicit Seneca li. x. de ira. Cum ser-
nus eū offendisset q̄ habebat disco-
lum ei dixit. Cedere te nīsi frā⁹ essem
Correptionē em̄ serui in tēpus disti-
lit sam⁹. nec fuit enīns se frē p̄mittere.
Erat aut̄ in eo ire signū. vocē submit-
tere et loqui partius. qr̄ apparebat s̄l-
bi tunc obstarē. Ita Diogenes. vt dīc
Seneca libro. iij. de ira. cū de ira dis-
sereret adolescentulus p̄terius in eūz
p̄spuit. Interrogatus vō an frāceret
cōtra illum ait. Hō frāceret sed dubito
an irasci oporeat. Si de Platone dī-
cti vō dīc Valerius li. pmo. Cū aduer-
sus serui deliciū vebemētis exar-
fser. ponere illuz statim tunica et p̄bere
scabulas verberibus iussit sua manu
sp̄m cesur⁹. postmodū intelligēs se tra-
sci. s̄a in alto manu suspēta. q̄ situs ē a
Spōsippo amico suo qđ ageret. Exi-
go inq̄t penas ab hoīe iracudo. obli-
tusq; s̄a serui. qr̄ aliū q̄ poti⁹ castiga-
ret inuenerat. abstulit sibi i suū p̄ce-
statim. Tu inquit Spōsippo istū ver-
bera. nolo vt sit ille mens p̄late. id est.

Preceptum V Cap. III

In mea qui in sua non est. Bone etiam in generali prefata patet secundum Tho. i. q. q. xlvi. Quia quis hoc sit a maior malorum consideratis in geniali ratione rectar tenuera tissima humana complexio. non considerata cholera hois. magis desacris in flammanit multi ad iram quod ad occupacionem vel alia passionem. et enas quia ira est passio vehementissima.

Capitulum. lxxij.

Epitoma illa trepot poni maledictio. que sepe ex ira oritur. De quo vicio tractat ut sequitur Tho. q. q. q. lxxvij. Est enim secundum eum maledicere. imprecando. imperando aut optando. prouocare protra aliud malum. et sub ratione mali. et non ad emendationem alterius. sed solu in malum eius. Optare aut et imperio mouere ad malum alterius sub ratione mali. secundum se repugnat charitati. Quia debemus diligere proximum volendo bonum ipsius. et id secundum genus suum est secundum mortale. Propterea. Non potest maledicere neque raptiores regnum dei possidebunt. Et est huius maledictio tanto graulus secundum. quanto maledicere quis per sonem quam magis amare et resereri debet. Unde Ier. xx. Qui maledicit patrem aut matrem. morte morietur. Subdit Tho. Cointigit triverbū maledictionis. platum secundum esse veniale. vel propter parnitas mali. quod quis alterius maledicendo imprecatur. vel etiam propter affectum eius quod profert uba maledictionis cum scilicet ex leuit mortu vel ex Iudo vel surrepte aliqua talis verba profecata enim ybore maxime ex affectu pensantur. Secundum est autem notatus in descriptione maledictionis. sub ratione mali. et solu in malum cui maledicatur. quod si quis imprecatur. imperet aut optat malum alienum sub ratione boni. sic est licet. nec propter maledictio est. eo quod intentio principalis non fertur sibi malum illius sed in bonum illius. Continui

git enim optare malum alienum sub ratione duplicitis boni. Quicquid sub ratione insti. et sic index iste maledicit illum cui pretulit instantem penam inferri. Sic etiam maledicit anathematizando. Quicquid sub ratione vallis optat malum ut quando quis optat aliquem peccatorum pati egritudinem vel silvert melior efficiat. vel a generatione bonorum decessat. Et quis maledicere non possit fieri secundum predicta. non creari in irrationalibus homines regulariter non dicit maledicere. Tunc quod illud constiterit ex irrationalibus quadrata ira. Tunc quod solet indiscretus fieri in malum hominum quoque sunt. Secundum Tho. ibidem dicitur. maledicere rebus irrationalibus inquit creature sunt deus. est secundum blasphemie. Maledicere autem eis secundum se consideratis est octos evanescere. et per se illud est. Inimico maledicere est a deo illicitum ut etiam diabolo fieri non debet. Unde Eccl. xxj. Domini maledicit impensis diabolus. maledicit spiritui animi suae. Id est maledictio culpe et penitentia se subiicit. quod cum diabolus sit natura boni. secundum est saltus ut sic et malum optare. Unde beatus Iudas in canonica sua dicit. Tunc Michael archangelus cum diabolo disputans alter caretur de Nostri corpe. non est ausus inferre iudicium blasphemie. sed dicit. Impetrabis dominum. Unde glo. Diligenter intuendum est quod si Michael archangelus diabolo sibi aduersari blasphemiam dicere noluerit. sed modesto secundum nomine eum coeretur. quanto magis hoibus ois blasphemia est caueda. Quis enim in voluntate malus sit demon. non nam bonus est. Tunc canendum autem vicius maledictionis monere dicit exempla sacre scripture et bonorum christiano. Nam Christus cum malediceret. super ple. in cruce. non maledicebat. i. Petri. q. Paulus etiam dicit. i. Cor. iiii. Maledicimus et bimdeceimus. Et Petrus. i. Petri. q. Non reddentes malum pro malo. nec maledictum pro maledicto. exempla est